

Sygn. akt **II C 302/13**

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 09 kwietnia 2014r.

Sąd Okręgowy w Gliwicach Ośrodek (...) w R. Wydział II Cywilny

w składzie:

Przewodniczący: Sędzia Sądu Okręgowego Renata Kopala

Protokolant: Jolanta Bober

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 09 kwietnia 2014r. w R.

sprawy z powództwa **P. C. (C.)**

przeciwko **Skarbowi Państwa - Dyrektorowi Zakładu Karnego w R.**

o zapłatę

- 1) oddała powództwo;
- 2) odstępuje od obciążania kosztami postępowania powoda;
- 3) przyznaje adwokatowi Z. W. z Kancelarii Adwokackiej w R. z sum budżetowych Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Gliwicach, Ośrodka (...) w R. kwotę 147,60 zł (sto czterdzieści siedem złotych sześćdziesiąt groszy), w tym kwotę 27,60 zł (dwadzieścia siedem złotych sześćdziesiąt groszy) podatku od towarów i usług, tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu

Sędzia:

Sygn. akt: II C 302/13

UZASADNIENIE

Powód P. C. wniósł o zasądzenie od pozwanego Skarbu Państwa – Dyrektora Zakładu Karnego w R. na rzecz powoda kwoty 150.000 złotych tytułem zadośćuczynienia. Powód wskazał na zastrzeżenia co warunków bytowych odbywania kary pozbawienia wolności w Zakładzie Karnym w R. w okresie od dnia 05.04.2012 r. Podniósł, że warunki te były niezgodne z normami wyznaczonymi przez przepisy prawa krajowego i międzynarodowego. Niezgodności te polegały głównie na niedotrzymaniu nakazanej minimalnej powierzchni celi mieszkalnej przypadającej dla powoda, niespełnianiu odpowiednich warunków higienicznych, sanitariaty znajdowały się bowiem w celach mieszkalnych i nie były wystarczająco oddzielone, przez co powód był pozbawiony intymności. Ponadto P. C. wskazał, że miał dostęp jedynie do zimnej wody, a łaźnia jest tylko raz w tygodniu. Podniósł również, że pomieszczenia nie są odpowiednio wentylowane i oświetlone, nadto są zawilgocone, a także iż nie miał dostępu do należytej opieki medycznej. Podnosił także, że w trakcie pobytu w zakładzie karnym jako osoba niepaląca został umieszczony w celi z osobami palącymi, co narażało go na wdychanie dymu tytoniowego. P. C. wskazał także, iż na ścianach zakładu karnego pojawiły się oczerniające go napisy, które nie zostały usunięte przez służbę więzienną, a za próbę samodzielnego usunięcia obraźliwych treści powód został ukarany. Wobec powyższego warunki odbywania kary pozbawienia wolności nie zapewniały poszanowania godności powoda. Powód swoje roszczenie opiera o przepisy 24 kc i art. 417 § 1 kc w zw. z art. 448 kc.

W odpowiedzi na pozew pozwany wniósł o oddalenie powództwa i zasądzenie od powoda kosztów procesu. Pozwany podniósł, że w okresie pobytu w zakładzie karnym nie zostały naruszone dobra osobiste powoda, a warunki odbywania kary pozbawienia wolności spełniały wymogi przepisów kkw. Pozwany wskazał, że powód nie wykazał zarówno zaistnienia szkody, jak i bezprawności działania zakładu karnego, jak i związku przyczynowego. Pozwany zwrócił uwagę na ograniczenia ekonomiczne z którymi boryka się zakład karny w R. oraz na fakt, iż przepisy prawa budowlanego dotyczące wymogów w zakresie ubikacji nie stosuje się do zakładów karnych. Wskazał także, że w 2012 roku przeludnienie w Zakładzie Karnym w R. praktycznie nie istniało, zaludnienie wynosiło 99,5 % stanu.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Powód odbywał karę pozbawienia wolności w pozwanym zakładzie karnym w okresie od dnia 06.04.2012 r., obecnie przebywa już na wolności. Jak wynika z notatki Kierownika D. Ewidencji Zakładu Karnego w R. z dnia 01.07.2013 roku w 2012 roku ewidencyjna pojemność jednostki wynosiła 811 miejsc, co stanowiło 99,51% pojemności jednostki. Pozwany wskazał, że aktualne wskaźniki zaludnienia kształtują się na podobnym poziomie. Mogły zatem sporadycznie wystąpić sytuacje, iż nie wszyscy osadzeni mieli zapewnioną powierzchnię mieszkalną nie mniejszą niż 3 m². Dyrektor zakładu w takich wypadkach podejmuje decyzje, o których mowa w art. 110 § 2b kkw. Cele, które zajmował powód były odpowiednio dostosowane. Na ich wyposażeniu znajdowały się łóżka dla każdego osadzonego, stoły, krzesła, szafki. Każda cela posiada dostęp do światła dziennego oraz oświetlenia sztucznego. Wyniki pomiarów natężenia światła wskazują, iż średnie natężenie oświetlenia w celi przy oświetleniu naturalnym wynosi 24-52 lx i 27-38 lx, a przy oświetleniu sztucznym odpowiednio 112-470 lx, 104-252 lx w zależności od celi. Cele są standardowo wyposażone w oświetlenie jarzeniowe 2*40W, co spełnia wymagania dotyczące natężenia oświetlenia oraz oświetlenie żarowe do kontroli celi w porze nocnej. Oświetlenie zewnętrzne jednostki skierowane jest na ściany pawilonów mieszkalnych co powoduje, że w celach panuje półmrok umożliwiające poruszanie się, nadto osadzeni za zgodą dyrektora mogą posiadać lampki nocne. W celi znajduje się również kącik sanitarny, na który składa się muszla klozetowa i umywalka z podłączoną wodą. Pełne zabudowanie cel systemem wentylacyjnym nie jest możliwe ze względu na brak dodatkowych kanałów wentylacyjnych w ścianach budowli, zainstalowanie takich kanałów pociągałoby za sobą naruszenie substancji budowlanej, na co nie wyraża zgody konserwator zabytków (jednostki penitencjarne Zakładu Karnego w R. są obiektami zabytkowymi wpisanymi do rejestru zabytków). Cele wyposażone były w wentylację grawitacyjną, kontrolowaną przez kominiarza. Istniała również możliwość przewietrzenia pomieszczeń, znajdujące się w nich okna można było otwierać o każdej porze.

Kącik sanitarny odgradzony był od reszty pomieszczenia nieprzezroczystą przesłoną o wysokości około 130 cm, przez co zapachy z kącików sanitarnych rozchodziły się po całej celi. Niemniej jednak o czystość i porządek w celach dbali sami więźniowie, którym były wydawane środki czyszczące. Nie zabraniano więźniom używać kostek zapachowych, ich posiadanie znajdowało tylko i wyłącznie w ich gestii. Osadzonym wydawano również comiesięcznie środki do higieny osobistej w postaci mydła toaletowego, jeden nożyk do golenia, proszek do prania, papier toaletowy, pastę do zębów, a nadto według potrzeb zgłaszanych przez osadzonych. Osadzeni mają możliwość sprzątnięcia celi, otrzymują szczotkę WC, zmiotkę, szufelkę i kosz na śmieci.

Więźniom przysługiwała ciepła kąpiel raz w tygodniu, codzienny dostęp do ciepłej wody mają zagwarantowane jedynie osoby skazane płci żeńskiej. Nadto osadzeni mają możliwość korzystania z grzałek elektrycznych do grzania wody dla celów higienicznych i spożywczych. Ponadto osadzeni mieli możliwość korzystania z gorącej wody przynoszonej dwa razy dziennie przez funkcjonariusza służby więziennej.

P. C. w okresie pobytu w Zakładzie Karnym w R. korzystał z pomocy i opieki medycznej. Był leczony z powodu hemoroidów oraz kłykcin kończastych odbytu oraz konsultowany w oddziale chirurgicznym Aresztu Śledczego w K., gdzie zalecono mu leki: P. czopki oraz C. płyn na skórę około odbytu. Na powyższe dolegliwości otrzymywał również czopki H.. Z powodu świądu odbytu podczas konsultacji dermatologicznej zlecono krem C.. W Zakładzie Karnym w R. zatrudnionych jest czternastu lekarzy o specjalnościach: dermatolog-wenerolog, ortopeda, neurolog, dwóch

radiologów, psychiatra, okulista, dwóch stomatologów w tym chirurg szczękowy, chirurg, laryngolog i trzech lekarzy ogólnych.

P. C. w okresie pobytu w zakładzie karnym oświadczył, że pali papierosy i został zakwaterowany w celi z osobami palącymi. W czasie pobytu w jednostce nie zgłaszał żadnych skarg, uwag i zastrzeżeń w tym zakresie.

Więźniowie odbywający karę w pozwanym zakładzie mogli korzystać z programów edukacyjnych z zakresu ekologii, sportu, profilaktyki uzależnień. W zakładzie istnieje radiowęzeł, przez który emitowane były rozmowy tematyczne i quizy, osadzonym puszczone było również radio. Istniała również możliwość zagrania w tenis stołowy lub gry planszowe, a także skorzystania z innych zajęć sportowych. W zakładzie znajdują się również pomieszczenia biblioteczne oraz kaplica, z których więźniowie mogli korzystać i uczestniczyć w mszach różnych wyznań.

Dowód: kopia protokołu kontroli instalacji wentylacyjnej i kominowej nr 8/01/2012 i 13/07/2013 k. 52-55, kopia protokołu pomiaru natężenia w oddziałach V i VI nr 6/12 i 5/12 k. 50,51, notatki służbowe z kontrolnych pomiarów temperatury w celach k. 56, 57, notatka służbowa kierownika działu kwatermi strzowskiego z dnia 04 listopada 2013r. k. 58, wykaz pobranych środków higieny pokwitowanych przez powoda k. 59-64, protokół z dnia 22 listopada 2012r. z kontroli Państwowego Inspektora Sanitarnego k. 65-67, notatka kierownika działu ewidencji Zakładu Karnego w R. z dnia 01.07.2013 roku k. 68, notatka służbowa kierownika kadr z dnia 29 czerwca 2012r. k.69, notatka służbowa kierownika działu penitencjarnego z dnia 30 października 2013r. k.70, oświadczenie powoda na okoliczność, iż jest osobą palącą k.77, notatka służbowa z dnia 21 listopada 2013r. k. 78, zeznania S. A. (1) na rozprawie 09.04.2014 roku.

Przy ocenie materiałów sprawy Sąd kierował się zasadą swobodnej oceny dowodów wyrażoną w art. 233 § 1 kpc. Sąd oparł się na dowodach z dokumentów przedstawionych przez pozwanego, gdyż nie były one kwestionowane przez powoda i mają wiarygodny charakter. Uwzględniono także w całości zeznania kwatermistrza S. A. (2) jako racjonalne i przekonujące. Sąd pominął dowód z zeznań powoda wobec jego nieusprawiedliwionego niestawiennictwa na rozprawie dnia 09.04.2014 roku oraz oddalił wnioski o przesłuchanie w charakterze świadka B. Z., jako że powód nie podał danych świadka umożliwiających jego wezwanie i przesłuchanie. Nadto oddalono wniosek dowodowy o dopuszczenie dowodu z wniosku o wymierzenie powodowi kary dyscyplinarnej, gdyż okoliczność ta nie miała znaczenia dla rozstrzygnięcia w sprawie.

Sąd zważył, co następuje:

Powództwo nie zasługuje na uwzględnienie.

Przesłanki ochrony dóbr osobistych zostały sprecyzowane w art. 24 § 1 kodeksu cywilnego, który wskazuje, że ten czyje dobro osobiste zostało naruszone bezprawnym działaniem może żądać zaniechania tego działania lub usunięcia jego skutków. Przy czym ustawodawca w artykule 24 kc wprowadził domniemanie bezprawności naruszenia dobra osobistego, które strona pozwana może obalić przez wykazanie, że jej działanie miało miejsce w warunkach obowiązującego porządku prawnego, stanowiło wykonywanie prawa podmiotowego, było za zgodą pokrzywdzonego, lub wynikało z potrzeby ochrony uzasadnionego interesu lub wartości nadrzędnych. W niniejszej sprawie trzeba mieć na uwadze, że powód odbywał karę pozbawienia wolności w zakładzie karnym. Kara spełnia funkcję represyjną jako odpłata za dokonane przestępstwo i dolegliwość dla skazanego (dyskomfort) stanowi jej istotę (tak też Sąd Apelacyjny w Katowicach, w wyroku z dnia 7 maja 2009 roku, sygn. akt I Aca 247/09). Aby można było mówić o odczuwaniu dolegliwości przez skazanego, odbywanie kary musi być bardziej uciążliwe od sposobu życia osób pozostających na wolności. Odczuwanie niedogodności i dyskomfortu, nawet znacznych rozmiarów, w przypadku kary pozbawienia wolności nie ogranicza się jedynie do braku możliwości opuszczenia zakładu karnego.

O bezprawnym naruszeniu dóbr osobistych, w szczególności godności może być mowa dopiero, gdy dochodzi do poniżającego i nieludzkiego traktowania, sprzecznego z zasadą humanitaryzmu. Do naruszenia godności ludzkiej może dojść w wypadku, gdy pozbawi się więźniów jakiegokolwiek intymności przy spełnianiu potrzeb fizjologicznych, gdy brak wyżywienia będzie powodował głód u więźniów, lub nie zapewni niezbędnych składników odżywczych, gdy przeludnienie osiągnie stan uniemożliwiający funkcjonowanie w celi, w szczególności gdy więźniowie zostaną

zmuszeni do spania na przemian w jednym łóżku, gdy w celi nie będzie możliwości pozostawania w pozycji leżącej, gdy niewykonywanie obowiązków przez służbę zdrowia spowoduje permanentny stan chorobowy u osadzonego, gdy w celach będzie panowało zimno.

Podstawą prawną dochodzonego przez powoda zadośćuczynienia za niewłaściwe, uciążliwe warunki pobytu w Zakładzie Karnym w R. jest art. 448 kc, zgodnie z którym w razie naruszenia dobra osobistego sąd może przyznać temu, czyje dobro osobiste zostało naruszone, odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia. Zdaniem Sądu regulacja zawarta w wyżej przytoczonym przepisie wskazuje, że przesłanką odpowiedzialności przewidzianej w nim jest nie tylko bezprawne ale i zawinione działanie sprawcy naruszenia dobra osobistego (tak SN w wyroku z dnia 15.06.2005r., sygn. akt IV CK 805/04). Przyjęcie zatem odpowiedzialności odszkodowawczej sprawcy takiego naruszenia wymaga kumulatywnego zaistnienia nie tylko wystąpienia szkody o charakterze niemajątkowym i wskazania bezprawności działania sprawcy, ale także wykazania jego zawinienia, a także związku przyczynowego zachodzącego pomiędzy zaistniałą szkodą a działaniem sprawcy.

Odnosząc się do zarzutów dotyczących przeludnienia pozwanego zakładu karnego w okresie przebywania tam powoda od dnia 05.04.2012 r. należy wskazać, iż z notatki Kierownika D. Ewidencji Zakładu Karnego w R. z dnia 01.07.2013 roku ewidencyjna pojemność jednostki wynosiła 811 miejsc, co stanowiło 99,51% pojemności jednostki. Pozwany wskazał, że aktualne wskaźniki zaludnienia kształtują się na podobnym poziomie. Mogły zatem jedynie sporadycznie wystąpić sytuacje, iż nie wszyscy osadzeni mieli zapewnioną powierzchnię mieszkalną nie mniejszą niż 3 m². Dyrektor zakładu w takich wypadkach podejmuje decyzje, o których mowa w art. 110 § 2b kkw. Zgodnie z tym przepisem dyrektor zakładu karnego lub aresztu śledczego może umieścić skazanego, o którym mowa w pkt.1-7 powołanej normy, na czas określony, nie dłuższy niż 14 dni, w warunkach, o których mowa w § 2 zdanie drugie, w celi mieszkalnej, w której powierzchnia przypadająca na skazanego wynosi poniżej 3 m², nie mniej jednak niż 2 m², jeżeli zachodzi konieczność natychmiastowego umieszczenia w zakładzie karnym lub areszcie śledczym nieposiadającym wolnych miejsc w celach mieszkalnych. Tym niemniej powód nie wykazał aby została względem niego wydana decyzja, o której mowa w art. 110 § 2b kkw, a miał taki obowiązek zgodnie z art. 6 kc (decyzje są doręczane osadzonemu). Nie sposób zatem uznać, iż zostały naruszone w sposób bezprawny jego dobra osobiste, powód nie wykazał także zaistnienia szkody. Nadto powód miał możliwość korzystania z wielu oferowanych przez pozwanego form spędzania czasu, zatem nie przebywał w celi cały czas.

Nie znajdują akceptacji także zarzuty dotyczące niewłaściwych warunków sanitarnych w zakładzie karnym, które spowodowały naruszenie dóbr osobistych P. C.. W szczególności zarzuty dotyczyły występowania nieprzyjemnego zapachu oraz braku intymności związanego z pomieszczeniami sanitarnymi. Odczucia te na pewno nie należą do przyjemnych, ale skala tych dolegliwości nie przekracza stopnia, który pozwalałby mówić o naruszeniu godności. Tym bardziej, że więźniowie sami odpowiadają za czystość, i w tym celu wydawane są im odpowiednie środki czyszczące, osadzeni mogą posiadać także kostki zapachowe. Osadzeni otrzymują szczotkę WC, zmiotkę, szufelkę i kosz na śmieci. Ponadto w celach znajdowała się wentylacja grawitacyjna, a zakład regularnie przeprowadzał jej kontrolę oraz konserwację. Była również możliwość otwierania okien o każdej porze. Powyższe okoliczności w znacznym stopniu niwelują brzydkie zapachy. Sanitariaty oddzielone były przegrodą, która zapewniała intymność podczas ich używania. Osadzonemu wydawano również comiesięcznie środki do higieny osobistej w postaci mydła toaletowego, jeden nożyk do golenia, proszek do prania, papier toaletowy, pastę do zębów, a nadto według potrzeb zgłaszanych przez osadzonych. Nie zasługiwał na uwzględnienie zarzut powoda jakoby naruszono jego dobra osobiste przez określenie, iż przysługuje mu ciepła kąpiel raz w tygodniu. Powyższy wymóg jest zgodny z § 30 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 25.08.2003r. w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonania kary pozbawienia wolności. Nadto osadzeni mieli możliwość korzystania z grzałek elektrycznych do grzania wody dla celów higienicznych i spożywczych. Jednakże osadzeni mogli korzystać z gorącej wody przynoszonej dwa razy dziennie przez funkcjonariusza służby więziennej.

Bezpodstawny okazał się zarzut powoda jakoby nie został on objęty w należyтым zakresie opieką medyczną w czasie pobytu w Zakładzie Karnym w R.. W Zakładzie Karnym w R. zatrudnionych jest czternastu lekarzy o specjalnościach:

dermatolog-wenerolog, ortopeda, neurolog, dwóch radiologów, psychiatra, okulista, dwóch stomatologów w tym chirurg szczękowy, chirurg, laryngolog i trzech lekarzy ogólnych. Lekarze ci świadczą bieżącą pomoc medyczną dla osadzonych, a w razie konieczności kierują ich na dodatkowe badania bądź leczenie. Również P. C. w okresie pobytu w Zakładzie Karnym w R. korzystał z pomocy i opieki medycznej. Był leczony z powodu hemoroidów oraz kłykcin kończystych odbytu oraz konsultowany w oddziale chirurgicznym Aresztu Śledczego w K., gdzie zalecono mu leki: P. czopki oraz C. płyn na skórę około odbytu. Na powyższe dolegliwości otrzymywał również czopki H.. Z powodu świada odbytu podczas konsultacji dermatologicznej zlecono krem C.. Dlatego też zarzut nienależytej opieki medycznej nad powodem nie znalazł oparcia w ustaleniach faktycznych sprawy.

Nie został także uwzględniony zarzut powoda jakoby naruszono jego dobra osobiste przez brak odpowiedniego oświetlenia. Każda celi posiada dostęp do światła dziennego oraz oświetlenia sztucznego. Celi są standardowo wyposażone w oświetlenie jarzeniowe 2*40W, co spełnia wymagania dotyczące natężenia oświetlenia oraz oświetlenie żarowe do kontroli celi w porze nocnej. Oświetlenie zewnętrzne jednostki skierowane jest na ściany pawilonów mieszkalnych co powoduje, że w celach panuje półmrok umożliwiając poruszanie się, nadto osadzeni za zgodą dyrektora mogą posiadać lampki nocne. Wyniki pomiarów natężenia światła wskazują, iż średnie natężenie oświetlenia w celi przy oświetleniu naturalnym wynosi 24-52 lx i 27-38 lx, a przy oświetleniu sztucznym odpowiednio 112-470, 104-252 lx w zależności od celi, co odpowiada wymaganym standardom.

P. C. zgłaszał także, iż na ścianach zakładu karnego pojawiły się oczerniające go napisy, które mimo zgłoszenia tego faktu nie zostały usunięte przez służbę więzienną, a za próbę samodzielnego usunięcia obraźliwych treści powód został ukarany. Jak wynika z zeznań kwatermistrza S. A. (2) sytuacje takie zdarzają się w zakładzie karnym, osadzeni niszczą malowane powierzchnie i umieszczają na ścianach obraźliwe napisy. Są one w miarę możliwości na bieżąco usuwane przez funkcjonariuszy służby więziennej. Nie można jednak uznać na tej podstawie, iż powód był szykanowany przez funkcjonariuszy służby więziennej, jak podnosi w pozwie. W ocenie Sądu zarzut ten jest całkowicie bezpodstawny.

Nie mógł także zostać uwzględniony zarzut powoda jakoby umieszczono go wbrew jego woli jako osobę niepalącą w celi z osobami, które paliły papierosy. P. C. w okresie pobytu w zakładzie karnym oświadczył, że pali papierosy i został zakwaterowany w celi z osobami palącymi. W czasie pobytu w jednostce nie zgłaszał żadnych skarg, uwag i zastrzeżeń w tym zakresie. Nie sposób zatem uznać, że naruszono jego dobra osobiste w tym zakresie.

Powyższe warunki odbywania kary trudno uznać za uwłaczające godności powoda. Wskazać tutaj należy, że osadzenie powoda w Zakładzie Karnym w R., jako osobę karaną, miało na celu ochronę interesu społecznego i wartości nadrzędnych jakimi są izolacja przestępców od społeczeństwa i osiągnięcie celów probacji. Ponadto osadzenie powoda nie miało cech poniżającego i niehumanitarnego traktowania i odbywało się w godziwych warunkach. Subiektywne zatem przekonanie powoda, że nastąpiło przy tym naruszenie jego dóbr osobistych, jest bezpodstawne i nie może znaleźć ochrony prawnej przewidzianej w art. 23 i 24 kc, jak również być podstawą przyznania mu zadośćuczynienia przewidzianego w art. 448 kc.

Biorąc pod uwagę powyższe okoliczności Sąd w punkcie 1 wyroku oddalił powództwo. Z uwagi na sytuację osobistą i materialną powoda odstąpiono od obciążania go kosztami postępowania. W punkcie 3 wyroku Sąd przyznał pełnomocnikowi powoda z urzędu koszty nieopłaconej pomocy prawnej, powiększone o należny podatek vat.